

Yevhenii Brahar, Olga Sukhobokova

POLITICAL ORGANISATIONS OF ALGERIAN ULTRACOLONISTS AT THE LAST PERIOD OF THE WAR FOR INDEPENDENCE (1960–1962)

The article analyzes activity of far-right profrench political movements, so-called ultracolonists, at the last period of the national-liberty fight at Algeria (1960–1962). Special attention is given to factors of consolidation of "ultra" and foundation of the Front of French Algeria (1960) and Organisation of the Secret Army (1961). At the same time, this article shows an evolution of the ultracolonists's tactic of political activity, its radicalisation, and the "ultra's" coming to organization of the armed struggle and terror.

Key words: Algerian ultracolonists, "ultra", the Algerian war for independence, Front of French Algeria, The secret armed organization.

УДК 94(438)

Вікторія Пилипенко

**ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА СРСР У PERIOD СТАНОВЛЕННЯ
ІСЛАМСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ІРАН (1979–1989 РР.).**

Стаття присвячена дослідженню особливостей інформаційної політики, реалізованої СРСР в Ірані після приходу до влади Р. Хомейні й кардинальної зміни політичної доктрини післяреволюційної ісламської республіки. На основі детального вивчення архівних документів доведено, що СРСР, переслідуючи власні політично-економічні інтереси в Ірані, використовував у якості одного із важелів тиску на іранське керівництво інформаційно-пропагандистські заходи.

Ключові слова: СРСР, Іран, США, інформаційне агентство, Перська затока.

Зовнішня політика СРСР, попри свій антагонізм до головних цінностей західноєвропейської цивілізації, залежала від тектонічних зрушень системи міжнародних відносин, спричинених революційними подіями у регіонах, де перетиналися інтереси світових держав. Іран, як Москвою, так і Вашингтоном, розглядався у якості стратегічно важливого політичного партнера, контроль над яким відкривав доступ до багатой на природні ресурси Перської затоки. Ісламська революція 1979 р., проголосивши своїми цінностями незалежність від іноземного капіталу та відкрите протистояння США, стала причиною зміни інформаційної політики СРСР щодо новоутвореної Ісламської Республіки Іран (далі – ІРІ). Під радянською інформаційною політикою мається на увазі низка заходів пропагандистського характеру, що охоплювали усі сфери суспільного життя заради створення позитивного образу радянської держави й досягнення більш тісної її політично-економічної співпраці з іранським урядом в умовах кризи ірансько-американських відносин.

Попри актуальність дослідження використання різних форм пропаганди у реалізації головних засад зовнішньої політики, досвід СРСР у створенні "інформаційних штампів" залишається практично недослідженим. Побічно заходи окремих відділів, скерованих на створення позитивного образу СРСР серед населення Ірану, аналізують у своїх спогадах генеральний консул СРСР в Ісфагані 1985–1988 рр. Р. Утургаурі [1] та резидент КДБ СРСР у Тегерані 1979–1982 рр. Л. Шебаршінін [2]. Детальну інформацію щодо інформаційної політики Кремля, її відмінностей на різних етапах радянсько-іранських відносин надають матеріали Архива внешней политики Российской Федерации (далі – АВПРФ) [4; 6; 7; 9; 18–19], Российского государственного архива новейшей истории (далі – РГАНИ) [5; 12–17] й Центрального державного архіву громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України) [10], більшість із документів яких уперше вводяться до наукового вжитку. З огляду на актуальність поставленої проблематики й наявності широкої джерельної бази, мета статті – дослідити специфіку інформаційної політики СРСР щодо Ірану, визначивши її методологічну еволюцію упродовж 1979–1989 рр.

Антиамериканські гасла іранської революції, з одного боку, імпонували головним ідеологічним постулатам країни Рад. З іншого боку, лідерство ісламського духовенства з радикальною програмою реформ, заважали радянському керівництву чітко кваліфікувати характер внутрішньополітичних процесів, що відбувалися у ІРІ, відповідно, оцінити становище радянсько-іранських відносин. Генеральний консул в Ісфагані Р. Утургаурі охарактеризував ставлення партійного керівництва СРСР до іранських подій як "вкрай суперечливе, пов'язане із поганими знаннями специфіки Сходу та ангажованості мислення лідерів" [1, с. 55]. "Виходячи з цього, Кремль", – згадував Р. Утургаурі, – "вимушений був вивести найбільш сприятливу для себе формулу, нібито, революція в Ірані носила антимонархічний, антиімперіалістичний характер та

була спрямована на боротьбу з американським пануванням у світі" [1, с. 56]. "Упередженість марксистсько-ленінської доктрини" та її недосконалість у висвітленні політичних процесів, що відбувалися на Близькому та Середньому Сході, резидент КДБ СРСР у Тегерані Л. Шебаршінін, вважав головною причиною вкрай суперечливих політичних рішень радянського керівництва, прийнятих після приходу до влади в Ірані духовенства на чолі з аятолою Р. Хомейні [2]. Оголошення у ході ісламської революції США "великим сатаною" та відкрите протистояння американському впливу в Ірані, СРСР намагався використати задля розширення свого інформаційного й ідеологічного впливу на іранське суспільство, ігноруючи при цьому промови Р. Хомейні, які відігравали консолідуючу роль й мали усі передумови до перетворення у нову ідеологію іранського зразка [3, с. 76].

Інформаційна політика СРСР в Ірані під час революційних подій 1979 р. була пасивною й мала виконати складне завдання – зберегти у свідомості іранців позитивний образ радянської держави, що підтримує революційні перетворення й має спільного з ними ворога – США. Визнавши на офіційному рівні прихильників Р. Хомейні "силою революційної демократії", а противників – "терористами, яких підтримує ЦРУ", СРСР намагався зберегти контроль над усіма інформаційними каналами, що були у його розпорядженні до революції та отримати дозвіл на вільний доступ радянських журналістів до висвітлення політичного життя в Ірані [1, с. 57].

Найперше рішення, прийняте радянським Міністерством закордонних справ (далі – МЗС), стосувалося збереження об'ємів телерадіомовлення у прикордонних провінціях ІРІ. Міністерство зв'язку (далі – МЗ) СРСР мало завітати населення Ірану у лояльності СРСР до революційних перетворень у їх державі та переконати у об'єктивності й правдивості радянських ЗМІ під час висвітлення внутрішніх іранських та світових подій. Адаптувати радянські інформаційні програми в Ірані до нових умов роботи була покинана делегація МЗ СРСР, очолювана А. Ісаєвим, заступником керівника Державного науково-дослідного інституту радіо. Робоча група мала наприкінці серпня – на початку вересня 1979 р. провести переговори у Тегерані стосовно ліквідації перешкод прийому телевізійних програм у прикордонних районах та домогтися виділення для радянського радіомовлення додаткових частот [4, л. 98]. Окрім переговорів щодо покращення медіа-мовлення, посольству СРСР у Тегерані вдалося переконати іранських лідерів надати право радянським журналістам висвітлювати революційні події в Ірані. Прибуття кореспондентів Центрального телебачення СРСР Л. Рассадіна і В. Ковноя у Тегеран для зйомки телевізійного репортажу "про перетворення, які викликають значний інтересу радянського народу", в умовах повної заборони західноєвропейським та американським журналістам в'їжджати до Ірану, може свідчити про збереження за СРСР можливості тримати події у сусідній державі під більш-менш пильним контролем й використовувати отриману можливість для підтримання антиамериканських настроїв іранського суспільства [4, л. 11].

Злагожденістю і цілеспрямованістю інформаційна політика СРСР в Ірані почала відрізнятися з 1980 р., коли введення радянських військ до Афганістану та пошук поміркованими іранськими лідерами контактів зі США змусили ЦК КПРС вдатися до директивного планування інформаційно-пропагандистської роботи. Аналіз постанови секретаріату ЦК КПРС "Про посилення інформаційно-пропагандистської роботи на Іран" від 8 липня 1980 р. дає можливість виокремити основні напрямки реалізації інформаційної політики в Ірані. Доцільність посилення інформаційного впливу на іранське суспільство обумовлювалася "посиленням антирадянських настроїв іранської правлячої верхівки, духовенства, збільшенням об'ємів американських та західноєвропейських радіопередач на Іран, де спотворювалася внутрішня та зовнішня політика СРСР" [5, л. 1]. Радянська пропаганда мала охопити найбільш популярні інформаційні ресурси серед іранського суспільства. З цією метою планувалося підписати новий договір між Телеграфним агентством Радянського Союзу (далі – ТАРС) та інформаційним агентством ІРІ "ПАРС" стосовно спільної оренди двостороннього телеграфного каналу "Москва – Тегеран" [5, л. 2].

Акцент інформаційної політики ставився на підготовку спеціалізованої літератури, що мала висвітлювати історію, стан культури, науки та рівень релігійної толерантності до мусульман-шиїтів у союзних республіках СРСР. Перед Інститутом сходознавства АН СРСР постало завдання підготовки двомовної (на російській мові та фарсі) брошури про ставлення до ісламу у православному російськомовному середовищі, спеціальних словників, навчальних посібників для вивчення російської мови. Передбачалося також залучення сходознавців Інституту до написання сценаріїв та знімання художніх історично-революційних, документальних фільмів на фарсі за всіма канонами соцреалізму [5, л. 3]. Подібні заходи мали охопити найперше людей, які отримали освіту світського характеру за межами Ірану й, відповідно, стояли осторонь більшості революційних заходів, організованих духовенством. Саме для цієї цільової аудиторії радянське радіо повинно було стати джерелом альтернативної інформації, позбавленої нашарувань релігійної риторики [5, л. 10].

Послаблення позицій Ірану у близькосхідному регіоні, спричинене внутрішньополітичною боротьбою за владу та розгортанням війни з Іраком використано радянськими ідеологами для отримання дозволу від іранського керівництва на збільшення тиражу російськомовних книг історичного, художньо-публіцистичного змісту й тривалості телерадіомовлення радянських каналів. Так, видавництво "Прогресс" лише за 1980 р. – перший семестр 1981 р. випустило 30 книг на фарсі тиражем 420 тис. екземплярів кожна, а видавничий дім "Русский язык" відправив на іранський книжковий ринок 13 тис. одиниць російсько-перських та персько-російських словників. Одночасно, по лінії агентства друку "Новости", за сприяння тегеранського видавництва "Абу-Рехан", надруковано 30 тис. екземплярів брошури "Мусульмани у СРСР", 25 тис. екземплярів книги "Шіїти в СРСР" та збільшено до 3 тис. тираж журналу "Мусульманський світ Востока" [5, л. 22].

Продовжувала свою діяльність у Тегерані редакційна колегія журналу "Ахбар", що слугував для іранців джерелом "правдивої інформації про життя радянського народу". На сторінках журналу популяризувалася думка про вигідність для Ірану "добросусідської й дружньої співпраці" з СРСР [6, л. 55]. Послаблення контролю іранських спецслужб за радянською інформаційною політикою в Ірані використано спеціалізованими відомствами Кремля не лише для розширення тиражу друкованої літератури, але й для розповсюдження документального фільму "Ветра востока". Фільм В. Копаліна, відзнятий на Центральній студії документальних фільмів СРСР, мав показати революційні перетворення у регіоні через призму критики політики США у Перській затоці, наголошуючи на позитивних наслідках економічної радянсько-іранської співпраці [7, л. 62]. Про масштаби пропаганди радянського способу життя у 1981 р. свідчить звіт одного із "Товариств дружби й культурних зв'язків із зарубіжними країнами", які займалися "пропагандою послідовного курсу КПРС на встановлення зв'язків із країнами, що розвиваються й укріпленням союзу світового соціалізму й національно-визвольного руху" [10, арк. 24]. Згідно із даними звіту, до країн Близького та Середнього Сходу, перше місце серед яких належало ІРІ, відправлено 145 тис. екземплярів суспільно-політичної й художньої літератури, 340 комплектів фотовиставок й 260 кінофільмів [10, арк. 21].

Розповсюдження загальних відомостей про радянський спосіб життя, при одночасному ствердженні історичної обумовленості тісної радянсько-іранської співпраці, стало викликати занепокоєння у новій іранській політичній еліті. У травні 1980 р. завершилося формування вертикалі влади в Ірані при схваленні головного духовного лідера країни аятоли Р. Хомейні. Обрання президента та парламенту Ірану не лише засвідчили завершення ісламської революції, але й ознаменували собою остаточне формування ідеології іранської держави – "хомейнізму". "Хомейнізм", як ідеологічна основа ісламської революції в Ірані став втіленням своєрідного варіанту ісламського екуменізму, побудованого на теоретико-концептуальних й програмно-директивних ідеях Р. Хомейні про "ісламське відродження" та переведення ісламу у політичне русло [8, с. 152].

Пануюча ідеологія, що одним із ключових гасел передбачала "експорт ісламської революції" йшла врозріз активній пропагандистській діяльності СРСР в Ірані. Тому й не дивно, що відповіддю іранської влади на розширену видавничу діяльність радянських друкованих агентств, стало різке скорочення російськомовної періодики та літератури [5, л. 23]. У подальшому іранський уряд заборонив ввезення радянських книг торгівельним відділом посольства СРСР, а перевезену через кордон й затриману в управлінні пошти й телеграфу Ірану літературу необхідно було через посольство повернути до СРСР [9, л. 7]. Уряд республіки також заборонив інформаційному агентству "Новости" займатися розповсюдженням різноманітних друкованих видань серед іранських громадян та закладів [9, л. 195]. Однак, попри заборону активної видавничої та журналістської діяльності, СРСР до 1986 р. продовжував фінансувати підпільну радіостанцію "Національний голос Ірану", що мовила від імені іранської опозиції. Радіостанція від початку існування у 1959 р., створювалася з метою "консолідації політичних сил на боротьбу із шахським режимом", а після ісламської революції почала виступати проти намагань Р. Хомейні мінімізувати радянсько-іранські політичні контакти. Програми радіостанції готувалися у Москві особливою групою спеціалістів Держтелерадіо під безпосереднім контролем іранських політичних емігрантів [11, л. 5]. Навіть після викриття радіостанції й засудження причетних іранців – членів комуністичної партії Ірану "ТУДЕ", радянське керівництво не відмовилося від інформаційного розхитування позицій уряду Р. Хомейні. Відповідальним за пропаганду радянського способу життя в Ірані вдалося заручитися підтримкою іранських громадських організацій, лояльно налаштованих до СРСР. Громадські об'єднання надали нелегальним радянським радіостанціям "Мир" та "Прогресс", що виходили в ефір із Москви, Баку, Душанбе, Ташкента, канал для 8,5 год. мовлення на добу на фарсі. Радіостанції мали "протистояти антирадянській реакції в Ірані та шкодити планам воюючого ісламу" [11, л. 6]. Зв'язок радянських інформаційних агентств із опозиційними Р. Хомейні політичними партіями, що наочно був продемонстрований у справі нелегальної радіостанції "Національний голос Ірану", виокремлює ще один напрямок інформаційної політики СРСР –

використання опозиційних іранському керівництву партій, їх впливу на Іран з метою пропаганди радянської близькосхідної зовнішньополітичної доктрини.

Підтримка СРСР на міжнародному рівні політичного курсу нової правлячої еліти ІРІ поєднувалася із намаганням деконсолідувати іранське суспільство, згуртоване навколо ідей "хомейнізму". Ця політична доктрина, на думку міністра закордонних справ СРСР А. Громико, "за своїм змістом оберталася релігійним фанатизмом, засиллям реакції, відступу від соціалістичних перетворень у країні" й тим самим зводила нанівець прагнення радянських ідеологів наблизити іранську революцію до ідей марксизму-ленінізму [12, л. 28]. Зростання популярності серед населення ідей Р. Хомейні, разом із проголошенням СРСР "малим Сатаною" за введення радянських військ до Афганістану, змушували радянське керівництво залучатися підтримкою опозиційних іранській владі політичних партій, які мали можливість не лише здійснювати інформаційну пропаганду вигідності радянсько-іранської співпраці, але й об'єднувати навколо себе прорадянськи налаштовану політичну еліту, здатну не допустити налагодження контактів між Тегераном та Вашингтоном. Комуністичній партії СРСР вдалося налагодити постійні контакти із Народною партією Ірану (далі – НПІ) та Організацією моджахединів іранського народу (далі – ОМІН).

НПІ, за свою політичну діяльність в ІРІ, вигідну "покровителям з Москви" лише 1980 р. отримала 6820 крб. чи 749500 реалів із партійного бюджету ЦК КПРС [13, л. 1]. Варто зазначити, що, незважаючи на фінансування іранської опозиції, керівництво СРСР намагалось триматися осторонь від намагань НПІ та ОМІН заручитися радянською підтримкою для силової зміни правлячого режиму в Ірані. Кремль був зацікавлений у нелегальному існуванні цих політичних партій, що давало можливість контролювати ситуацію, демонструючи задоволення від існуючого політичного діалогу між клерикалами та радянською політичною верхівкою, прохання НПІ отримати від КПРС пістолети, автомати не радянського виробництва, ручні гранатомети й гранати по декілька тисяч одиниць кожне, залишилось проігнорованим [14, л. 5]. Адже, підтримка збройного повстання могла переконати Іран відновити переговори зі США й звести нанівець плани СРСР отримати доступ до Перської затоки. Позиції НПІ трохи похитнулися після відкритого судового процесу над партією "ТУДЕ", але СРСР продовжував й надалі фінансувати НПІ й сприяти її нелегальній партійній роботі. Так, 1985 р. КДБ СРСР сприяв переходу до Ірану для нелегальної партійної діяльності 10–15 партійних діячів НПІ, що перетнули радянський кордон, у пошуках політичного притулку [15, л. 3].

ОМІН розглядалася Москвою як впливова сила, що має контроль над радикально налаштованими групами людей, незгодними із політикою Р. Хомейні. СРСР підтримував контакти із нею, надаючи політичний притулок членам партії, засудженим за антиурядову діяльність. Однак, будь-які прохання лідерів ОМІН надати кошти для закупівлі зброї й підняття повстання проти Р. Хомейні, ЦК КПРС блокувалися як необґрунтовані [16, л. 2–3]. Вбачали в СРСР силу, спроможну підтримати повстання проти Р. Хомейні не лише НПІ й ОМІН, але й Демократична партія іранського Курдистану, що представляла інтереси національної меншини в Ірані курдів та мала встановлені тісні контакти із КДБ СРСР. Лідер партії А. Касемалу неодноразово звертався до радянської політичної верхівки із проханням відкрито підтримати рух курдів за незалежність у близькосхідному регіоні. Проте, СРСР, фінансуючи політичні акції спротиву курдів, відмовлявся відкрито виступити за повалення Р. Хомейні [17, л. 7].

Установлена в Ірані форма правління з ідеологією "хомейнізму" й закликами до побудови особливого ісламського правління, не давали можливості СРСР використовувати свої важелі впливу на іранську державу, а тому ставили під загрозу плани Кремля на встановлення контролю над нафтогазовими потоками близькосхідного регіону та використання потенціалу власних природних ресурсів для енергетичної перемоги над США. Опозиційні політичні сили використовувалися КДБ задля моніторингу внутрішньополітичних тенденцій в Ірані, розповсюдженні інформації, що мала переконувати пересічного іранця у вигідності політичного й культурного діалогу з СРСР та мінімізувати насаджений образ "малаго Сатани".

Окрім фінансової й організаторської підтримки іранської опозиції, пропагандистської діяльності інформаційних агентств, СРСР намагався популяризувати власний позитивний образ в Ірані через кореспонденцію неополітичного характеру. Для цього найкраще підходили вітальні телеграми з нагоди різних знакових подій іранської новітньої історії. Аналіз привітальних телеграм, особливо після переходу Ірану на мирне існування з 1989 р., свідчить про наявність усталених штампів, скерованих переконати адресата у позитивних наслідках розвитку контактів із СРСР. Найчастіше радянські чиновники запевняли іранських колег в "успішності двосторонньої співпраці заради інтересів народів обох країн" й "розширення діалогу між двома державами заради спільних дій у сфері зовнішньої політики" [18, л. 122; 126; 134; 19, л. 55; 74].

Більш прозора інформаційна політика СРСР щодо Ірану почала впроваджуватися після зустрічі у лютому 1989 р. радянського посла В. Гудєва з керівником Організації ісламської пропаганди аятолою Джанаті. Посол, апелюючи до листа імама Хомейні до М. Горбачова, як символу відновлення тісної радянсько-іранської співпраці, запропонував аятолі Джанаті зняти заборону на поставку в Іран російськомовних книг та періодики, як таку, що "лише заважає культурному діалогу між обома державами" [18, л. 149]. Після тривалих переговорів представники обох країн домовилися здійснювати обмін друкованою літературою та періодикою на паритетних началах: кількість поставленої російськомовної періодици в Іран мала дорівнювати відповідній кількості іранських періодичних видань, розповсюджених у радянських республіках [18, л. 147–148]. Подібна домовленість надала можливість розширити діалог між обома державами у сфері культури. Завдяки відкритим радянським каналам для іранської літератури, Іран отримував можливість відкрито контактувати з мусульманськими общинами у СРСР. Радянська інформаційна політика в Ірані хоч і отримала право на офіційне існування, але через внутрішньополітичну кризу в СРСР та припинення фінансування не вирізнялася своєю активністю та агресивністю.

Таким чином, СРСР, переслідуючи власні політично-економічні інтереси в Ірані, використовував у якості одного із важелів тиску на іранське керівництво інформаційно-пропагандистські заходи. Продукція ЗМІ, агітаційне забезпечення іранської політичної опозиції, застосування мовленнєвих штампів офіційної міждержавної кореспонденції зберегли Іран у зоні відчутного контролю радянської партійної машини та склали прототип використання інформаційного впливу на суспільство для Російської держави у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Утургаури Р. Покер с аятоллой. Записки консула в Иране / Р. Утургаури. – Тбилиси: Веста, 2010. – 283 с.
2. Малеванный В. Россия не воюет с исламом / В. Малеванный // Интервью с генерал-лейтенантом Леонидом Шебаршиным от 29 октября 1999 г. – Режим доступа: <http://shebarshin.ru/nvo1.html>.
3. Саруханян С. Н. Ядерный фактор в российско-иранских отношениях / С. Н. Саруханян. – М.: Институт Ближнего Востока, 2007. – 248 с.
4. АВПРФ, ф. 174, оп. 63, п. 265, д. 1, 242 л.
5. РГАНИ, ф. 89, оп. 46, д. 89, 24 л.
6. АВПРФ, ф. 174, оп. 64, п. 267, д. 2, 207 л.
7. АВПРФ, ф. 174, оп. 64, п. 267, д. 1, 193 л.
8. Ятимов С. С. Хомейнизм и внешнеполитическая идеология Исламской Республики Иран в новой системе международных отношений: дис. д. полит. наук: 23.00.04 / Ятимов Саймумин Сатторович. – Душанбе, 2002. – 309 с.
9. АВПРФ, ф. 174, оп. 65, п. 270, д. 4, 211 л.
10. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 2298, 28 арк.
11. РГАНИ, ф. 1, оп. 13, д. 2, 7 л.
12. РГАНИ, ф. 2, оп. 3, д. 521, 231 л.
13. РГАНИ, ф. 89, оп. 43, д. 2, 2 л.
14. РГАНИ, ф. 89, оп. 32, д. 10, 6 л.
15. РГАНИ, ф. 89, оп. 15, д. 22, 5 л.
16. РГАНИ, ф. 89, оп. 15, д. 24, 44 л.
17. РГАНИ, ф. 89, оп. 13, д. 14, 8 л.
18. АВПРФ, ф. 174, оп. 73, п. 293, д. 1, 286 л.
19. АВПРФ, ф. 174, оп. 73, п. 296, д. 3, 295 л.

Виктория Пилипенко

ИНФОРМАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА СССР В ПЕРИОД СТАНОВЛЕНИЯ ИСЛАМСКОЙ РЕСПУБЛИКИ ИРАН (1979–1989 ГГ.)

Статья посвящена исследованию особенностей информационной политики, реализованной СССР в Иране после прихода к власти Р. Хомейни и решительного изменения политической доктрины послереволюционной исламской республики. На основании детального изучения архивных документов, доказано, что СССР, преследуя собственные политико-экономические интересы в Иране, использовал в качестве одного из рычагов давления на иранское руководство информационно-пропагандистские методы.

Ключевые слова: СССР, Иран, США, информационное агентство, Персидский залив.

Viktoriia Pylypenko

INFORMATION POLICY OF THE USSR DURING THE FORMATION OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN (1979–1989)

The article is devoted to research of peculiarities of information policy implemented by the USSR in Iran after coming to power R. Khomeini and drastic changes in the political doctrine of post-revolutionary Islamic republic. On the basis of detailed study of archival documents, it is proved that the USSR, in pursuit of its own political and economic interests in Iran, was used as one of the levers of pressure on the Iranian leadership outreach methods.

Key words: USSR, Iran, USA, news Agency, the Persian Gulf.